

Edistetään kansanterveyttä oikeilla veroratkaisuilla

Sosiaali- ja terveyspolitiikan painopisteen tulee olla hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä terveyserojen kaventaminen. Raskaiden ja kalliiden korjaavien toimenpiteiden vähentäminen on myös taloudellisesti kannattavaa. Oikeilla veroratkaisuilla voidaan edistää kansanterveyttä, tasata tuloeroja sekä tasapainottaa valtiontaloutta.

Suomessa verotuksen pitkä linja on ollut vähittäinen siirtymä työn verotuksesta välilliseen verotukseen eli haitta- ja kulutusverotukseen. Tämä on perusteltu suunta, mutta siirtymät tulee toteuttaa hallitusti ja huomioida muutosten kokonaisvaikutukset.

Säädetään kulutus- ja valmisteverot tukemaan kansanterveyttä

Päihteiden ja epäterveellisen ruokavalion vaikutukset terveyteen ovat haitallisia. Päihteiden aiheuttamat haitat kohdistuvat paitsi päihteiden käyttäjiin, myös heidän läheisiinsä ja lähiyhteisöihinsä. Samalla päihteiden käyttö kuormittaa kansantaloutta aiheuttaen muun muassa sairauspoissaoloja, työkyvyttömyyttä, järjestyshäiriöitä sekä lastensuojelutoimien tarvetta. Lisäämällä väestön sairastavuutta, päihteet aiheuttavat kustannuksia sekä yksilöille itselleen, että yhteiskunnalle erityisesti julkisen terveydenhuollon menojen kasvuna.

Verotus on tutkitusti kustannustehokas tapa edistää kansanterveyttä. Verotuksella voidaan ohjata kansalaisten kulutuskäyttäytymistä terveyttä edistäviin valintoihin. Kannustamalla terveellisiin elintapavalintoihin, verotus voi välillisesti pienentää myös eri väestöryhmien välisiä eli niin sanottuja sosioekonomisia terveyseroja.

Päihteet

Päihteiden käyttö on edelleen keskeinen hyvinvoinnin ja terveyden uhkatekijä Suomessa. Siksi tupakan ja alkoholin verotuksen kiristämistä on jatkettava myös tulevaisuudessa.

Vaikka väestön tupakointi onkin vähentynyt, aiheuttaa tupakointi edelleen huomattavia haittoja. Tästä syystä kahdesti vuodessa toistuvia tupakkaveron korotuksia tulee jatkaa. Kaikkia tupakka- ja nikotiini tuotteita, nikotiinikorvaushoitovalmisteet pois lukien, tulee verottaa yhtä tiukasti kuin savukkeita, sillä niiden käyttöön liittyy merkittäviä terveyshaittoja.

Alkoholilain kokonaisuudistuksen seurauksena alkoholihaitat lisääntyvät. Jo nykyisellään alkoholihaitoista aiheutuu yhteiskunnallemme vuosittain yli miljardin euron suorat kustannukset ja kustannusten kasvu jatkossa on vääjäämätöntä ilman määrätietoisia toimenpiteitä alkoholin saatavuuden rajoittamiseksi. Koska alkoholivero on kiinteä euromääräinen summa tiettyä alkoholilavuutta kohden, sen suhteellinen osuus alkoholituotteiden hinnasta laskee inflaation ja ostovoiman nousun myötä. Näin verotuksen vaikutus vähitellen laskee, jos veronkorotuksia ei

tehdä. Alkoholiveroja tulee tarkistaa säännöllisesti ylöspäin tämän kehityksen kompensoimiseksi. Lisäksi limuviinoinhin on kohdistettava oma erillinen haittavero tukemaan nuorten alkoholinkäytön ja varhain alkavan humalajuomisen vähentämistä. Vastaava vero on käytössä useissa EU-maissa, esimerkiksi Tanskassa, Ranskassa ja Saksassa.

Alkoholi- ja tupakkaveron korotuksien positiivinen vaikutus julkiseen talouteen riippuu tehtyjen korotusten suuruudesta ja niiden käyttäytymisvaikutuksista. Määrätietoisella haittaverojen korotuspolitiikalla verokertymä olisi hallituskauden lopussa noin 400 miljoonaa euroa nykyistä korkeampi.

Ravinto

Maailman terveysjärjestö (WHO) on kehottanut jäsenmaitaan harkitsemaan lisättyyn sokeriin, suolaan ja tyydyttyneeseen rasvaan kohdistuvien haittaverojen käyttöönottoa väestön ruokailutottumusten muuttamiseksi ja terveiden elintapojen tukemiseksi. Haittaverojen käyttöönotto tuottaisi mittavia terveyshyötyjä myös Suomessa.

Seuraavan hallituskauden aikana tulee selvittää, valmistella ja ottaa käyttöön mahdollisimman laajasti haitallisiin ruokailutottumuksiin vaikuttava vero. Peruslähtökohtana tulee olla, että haittavero kohdistuu yhtä aikaa sekä sokeriin, suolaan että tyydyttyneeseen rasvaan. Terveiden kannalta tehokkain tapa olisi verottaa tuotteissa olevien rasva-, suola- ja sokeripitoisuuksien mukaan sen sijaan, että verotettaisiin tiettyjä erikseen valittuja ja rajattuja tuotteita. Laaja-alainen vero muuttaisi parhaassa tapauksessa sekä kuluttajien että tuottajien käyttäytymistä ja tekisi saatavilla olevista elintarvikkeista terveellisempiä.

Käyttöönotettavalla sokeri-, suola- ja rasvaverolla voidaan kerätä valitusta veron tasosta sekä verokannan laajuudesta riippuen hallituskauden lopussa noin 500-1000 miljoonan euron lisätulo. Käyttämällä osa verotuloista terveellisten elintarvikkeiden tukemiseen ihmisten kulutustottumuksia voitaisiin ohjata vieläkin voimakkaammin terveelliseen suuntaan. Vaikuttavan verotason määrittäminen edellyttää sellaisen hintatason löytämistä, johon kuluttajat alkavat reagoida kulutustaan muuttamalla. Verojärjestelmää kannattaakin kehittää terveyttä edistävään suuntaan vähitellen ja kokeilemalla erilaisia ratkaisuja joustavasti.

SOSTEn suositukset kulutus- ja valmisteverotukseen:

- Jatketään tupakka- ja nikotiinituotteiden veronkorotuksia.
- Alkoholiveroja korotetaan vuosittain, jotta alkoholivero ei suhteellisesti kevene inflaation ja ostovoiman nousun seurauksena. Lisäksi parantunutta alkoholituotteiden saatavuutta kompensoidaan kireämmällä verotuksella.
- Otetaan käyttöön limuviinojen haittavero.
- Valmistellaan ja otetaan käyttöön kansanterveysperustainen epäterveellisten elintarvikkeiden suolaan, sokeriin ja tyydyttyneeseen rasvaan perustuva haittavero.

Arvio veromuutosten vaikutuksista valtiontalouteen vuositasolla:

- Tupakka- ja nikotiinituotteiden sekä alkoholin veronkorotukset ja limuviinujen haittavero: +100 miljoonaa euroa
- Kansanterveysperustainen epäterveellisten elintarvikkeiden suolaan, sokeriin ja tyydyttävään rasvaan perustuva haittavero: +125 miljoonaa euroa

Lisätietoja

- Pääekonomisti Jussi Ahokas: 050 308 6870, jussi.ahokas@soste.fi
- Erityisasiantuntija Tuuli Lahti: 050 591 8307, tuuli.lahti@soste.fi